

OHJEET ENTISTEN RADIKAALIEN MUKAAN OTTAMISELLE PVE/CVE-TYÖHÖN

EX POST PAPER

C&N & EXIT

Dos and don'ts of involving formers in PVE/CVE-work

26-27 June 2017

Bordeaux, France

PVE= Prevention of violent extremism

CVE= Countering of violent extremism

PVE/CVE-työn lähestymistapoja pohdittaessa esiin nousevat usein aiemmin radikalisoituneet, entiset väkivaltaiset ekstremistit sekä kuinka heidät voitaisiin ottaa osaksi PVE/CVE-työtä. Entisten radikaalien mukaan ottamiselle voidaan esittää kahdenlaisia perusteita. Ensimmäinen entiset radikaalit nähdään asiantuntijoina, joilla on henkilökohtaista kokemusta radikalisoitumis- ja deradikalisoitumisprosessista. Toiseksi, tämä kokemus tekee entisistä radikaaleista uskottavia PVE/CVE-kohderyhmäläisten silmissä. Entisten radikaalien tietävyys ja hyväksyttävyys tekevät heistä ihanteellisia ehdokkaita väkivaltaisen ekstremismin torjumiseen (2).

Entiset radikaalit auttavat PVE/CVE-työssä ja myötävaikuttavat toimintaan merkittävästi monissa maissa. Toisaalta henkilöillä, jotka kannattavat yhteistyötä entisten radikaalien kanssa, on usein liian korkeita odotuksia. Entiset radikaalit eivät ole aina parhaita auttamaan kaikissa radikalisoitumisen tai irrottautumisen prosessin vaiheissa tai tilanteissa. Lisäksi kaikki entiset radikaalit eivät ole käytettävissä eikä kaikilla heistä ole tarvittavia vaatimuksia tai varustuksia olla työssä mukana tai tehdä väkivaltaisen ekstremismin vastaista työtä. Halukkaiden ja työhön sopivien entisten radikaalien määrä onkin rajallinen. Entisten radikaalien määrän rajallisuus tulee usein vastaan tilanteissa, joissa tarvittaisiin henkilöä samalta tai samanlaiselta konfliktialueelta tai samalla ideologialla varustettuna. Tästä syystä tarvitaan realistisempaa lähestymistapaa siihen, kuinka entisistä radikaaleista voi olla apua tämän päivän työhön (2).

Kuka on entinen radikaali?

-Ekstremistit tunnistetaan heidän tekojensa ja ilmaisujensa vuoksi, mutta entiset radikaalit taas heidän tekojensa ja ilmaisujensa puuttumisesta. Ei ole yleisesti määritelty, kuinka kauan entisen ekstremistin tulee olla ekstremismistä vapaa ollakseen entinen radikaali ja entinen ekstremisti. Ei ole myöskään mahdollista pitävästi todistaa, onko yksilön ekstremistisestä ryhmästä lähteminen sekä fyysisestä ja henkisestä väkivaltaisesta käytöksestä luopuminen (irrottautuminen) muuttanut heidän ideologiaansa (deradikalisoituminen) (2). Polku radikalisoitumisesta ekstremismiin ja polku ekstremismistä irrottautumiseen, ovat molemmat epäsuoria, yksilöllisiä ja ainutlaatuisia prosesseja. Lisäksi ihmisten yksilölliset piirteet tekevät järkevän diagnoosin tekemisen haastavaksi. Voidaanko esimerkiksi henkilöä, jolla on väkivaltainen tausta ja joka on irrottautunut ekstremistisestä liikkeestä, pitää entisenä radikaalina, jos hän edelleen käyttää väkivaltaa ongelmien selvittämiseen? (3)

-Ei ole yksinkertaista päättää, onko joku entinen radikaali vai ei. Vie aikaa selvittää, onko yksilö oikeasti siirtynyt eteenpäin elämäänsä aiemmin kuuluneesta ekstremistisestä vaiheesta. Tästä syystä jotkin ohjelmat antavat yksilöiden ottaa osaa vapaaehtoistyöhön, sillä sen kautta voidaan arvioida yksilön käytöstä. Muiden entisten radikaalien palaute voi auttaa arvioinnin tekemistä: heidän kokemuksensa voi auttaa arvioimaan yksilön etäisyyttä ekstremismistä. Entisillä radikaaleilla voi myös olla kokemusta yksilöiden sosiaalisista verkostoista (3).

-Riskinä on, että entiset radikaalit palaavat vanhoihin ekstremistisiin ympäristöihinsä tai liittyvät uusiin ekstremistisiin ympäristöihin. Niiden yksilöiden riskiä ekstremistisiin ympäristöihin palaami-

sesta, jotka ovat olleet pidemmän ajan poissa ekstremististä ympäristöistä, pidetään pienempänä. Aika ei kuitenkaan ole ainoa tekijä, joka tulisi ottaa huomioon: myös yksilön uudelleen sosialisointuminen ja kiinnittyminen yhteiskuntaan sekä merkittävät elämäntapahtumat vaikuttavat (3).

-Entisten radikaalien tulisi ottaa osaa jokapäiväiseen, tavalliseen elämään. Säännöt, jotka pätevät työntekijään, pätevät myös entisiin radikaaleihin, esim. raportointi ja se, ettei työskennellä yksin ilman valvontaa. Kuten muilla ammattilaisilla, myös entisillä radikaaleilla, tulee olla koulutus, kuten sosiaalityöntekijän pätevyys (3).

Väkivaltaisesta ekstremismistä ekstremismin torjuntaan ja sen vastaiseen työhön

-Kirjallisuutta siitä, miksi ihmiset radikalisoituvat ja muuttuvat väkivaltaisiksi ekstremisteiksi sekä miten irrottautua ekstremistisestä liikkeestä ja ideologiasta, löytyy paljon. Sen sijaan analyyseja siitä, miksi entiset radikaalit ottavat seuraavan askeleen ja aktiivisesti vastustavat vanhoja ekstremistisiä ideologioitaan, ei ole paljoa.

-Hedayahin julkaisussa ”Mapping the Experiences of Formers to Streamline the Process of Engaging in CVE”, kuvataan seitsemän-tasoista prosessia, jossa entisistä radikaaleista tulee aktiivisia toimijoita PVE/CVE-työssä.

- 1) Löydä. Ihmiset oppivat muilta aiemmilta radikaaleilta ja kansalaisjärjestöiltä tapoja, kuinka ekstremismiiä voidaan ehkäistä ja kuinka siihen voidaan vastata. Syyllisyys entisistä, ideologiaan liittyvistä teoista, voi saada ihmiset ottamaan askelia eteenpäin.
- 2) Opi. Mahdollisuuksista tulla osaksi CVE-työtä voi tulla houkuttelevampia.
- 3) Päätä. Entiset radikaalit päättävät, haluavatko olla mukana toiminnassa ja ovatko valmiita siihen.
- 4) Toimi. Entiset radikaalit joko puhuvat kokemuksistaan julkisesti eri areenoilla tai alkavat työskennellä ruohonjuuritasolla.
- 5) Selviydy. Entisten radikaalien tulee jatkuvasti työskennellä takautumiensa, kuten aiempien järjestöidensä, yhteisöjensä ja jopa perheidensä kanssa. Lisäksi media usein kyseenalaistaa entisten radikaalien uskottavuuden ja luotettavuuden.
- 6) Hyöty. Entiset radikaalit usein tunnistavat työnsä positiivisen vaikutuksen CVE:lle, tehden heistä ylpeitä työstään.
- 7) Puolusta. Entiset radikaalit käyttävät kokemustaan ja tarinoitaan saadakseen muut mukaan (3).

Entisten radikaalien kanssa työskentelyn mahdollisuudet

-Se, että on ollut samassa asemassa kuin kohderyhmä, lisää entisen radikaalin uskottavuutta ja legitimeettiä toimia radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvien asioiden parissa. Tämä pätee yhtä lailla yksilölliseen lähestymistapaan ja kampanjoihin, joiden tarkoituksena on saavuttaa kohderyhmä. Entiset radikaalit toimivat roolimalleina ja esimerkkeinä: he näyttävät, että on mahdollista elää toisenlaista elämää. Entisistä radikaaleista voi olla apua henkilökohtaisella tasolla tapahtuvassa yhteyden saamisessa sekä eristäytyneiden yksilöiden kanssa toimimisessa (4).

-**Entisten radikaalien kokemus on myös avuksi tiimeille:** entiset radikaalit ovat tietoisia radikaalien ympäristöjen normeista, mekanismeista ja koodien tarkoituksista. Tällaista ”tulkkaajaa” tarvitaan eritoten kohderyhmän jäsenten tilanteiden arvioinnissa. Entiset radikaalit voivat auttaa henkilöä kommunikoimaan sopivalla tavalla. Yksilön radikalisoitumistason arviointi on tärkeä selvittää, kun yksilöä lähestytään. Keskustelun aiheet ja sävy vaihtelevat paljon sen mukaan, onko kyseessä hiljalleen radikalisoitunut ja uusi ekstremisti vai uskollinen kannattaja. Entiset radikaalit voivat antaa neuvoja myös interventoiden kehittämiseen, sillä he tietävät, kuinka kohderyhmä näkee tai kokee tietyt ammattilaisten toimintatavat (4).

-Entiset radikaalit ovat paljon muutakin, kuin heidän ekstremistinen menneisyytensä. He voivat tuoda työhön arvoa koulutuksensa ja elämän taitojensa kautta, jotka eivät liity ekstremismiin. Kaikki nämä elementit voivat tehdä entisestä radikaalista CVE/PVE-työhön sopivan (4).

-Vaikuttaa loogiselta ottaa entisiä radikaaleja enemmän mukaan toimintaan, mutta heidän mukaan saamisensa ei aina ole helppoa. Kaikki ne, jotka ovat irrottautuneet ekstremistisestä ympäristöstä eivät voi auttaa muita tässä. Ne, jotka pystyvät ja haluavat auttaa, tarvitsevat koulutusta ja tukea. Koulutuksen tyyppi ja sisältö riippuvat siitä, mikä heidän roolinsa tulee työssä olemaan. Koulutus voi sisältää esim. keskustelutekniikoiden, vetoavien narratiivien ja valmentamisen opettelemista (4).
-Ohjeita:

- Anna entisille radikaaleille mahdollisuus esittää itsensä roolimalleina. Tee tämä epäsuorasti, älä siis kutsu heitä suoraan sellaiseksi.
- Keskity entisen radikaalin kykyihin, jotka eivät liity heidän ekstremistiseen menneisyyteensä (4).

Entisten radikaalien kanssa työskentelyn haasteet

VALMIUS:

- Ensimmäiseksi on selvitettävä entisten radikaalien valmius työskennellä CVE/PVE-toiminnassa. Yksilöillä on yleisesti suuri halu toimia heti ekstremistisen ympäristön jättämisen jälkeen. He eivät kuitenkaan usein ole vielä sinut menneisyytensä kanssa. Ymmärtävätkö he, miten ja miksi he päätyivät ekstremistiseen ympäristöön ja miksi he päättivät jättää sen? Mikä on heidän sisäsyntyinen motivaationsa ja miten se vastaa työhön liittyviin vaatimuksiin? Onko heillä traumoja (mielenterveysongelmia, päihteiden väärinkäyttöä, itsemurhayrityksiä), jotka tulisi ottaa huomioon? Onko heillä kostontunteita ekstremististä ryhmää kohtaan? Ovatko he vapautuneet salaliittoteorioista, vainoharhaisuudesta ja ekstremististen ryhmien kapeasta maailmankuvasta (4)?

KYVYTTÄ JA PÄTEVYYSTÄ:

- Henkilökunnan keskuudessa tulisi vallita luottamus siitä, että valittu entinen radikaali on oikea henkilö oikeassa paikassa: entisten radikaalien tulee olla yhtä uskottavia kuin työntekijöiden. Vaatimusten suhteen tulisi olla myös jokin taso. Jos työtehtävään liittyy erikoisvaatimuksia, tulisi entisen radikaalin täyttää nämä (5)

KOHDERYHMÄN HYVÄKSYNTÄ:

- Kaikki radikalisoituneet yksilöt eivät hyväksy entisiä radikaaleja. Esimerkiksi radikalisoitunut yksilö, jolla on itseensä liittyviä epäilyjä, voi pitää entisen radikaalin kokemusta auttavana ja relevanttina heidän omaan tilanteeseensa nähden. Sen sijaan innostunut, vasta hiljattain ekstremistisen ympäristön löytänyt ja siihen tyytyväinen yksilö ei välttämättä samaistu entiseen radikaaliin, ja saattaa pitää häntä petturina, karkurina tai luuserina, joka työskentelee nyt viholliselle (yhteiskunta ja hallitus). Myös ekstremistisessä ympäristössä omaksutut roolit voivat vaikuttaa hyväksyntään: esimerkiksi ekstremistisen liikkeen johtohahmo voi torjua entisen radikaalin, joka on ollut aiemmin seuraajan-asemassa (5)

YHTEISKUNNAN JA INSTITUUTIoidEN HYVÄKSYNTÄ:

- Entisten radikaalien mukaan ottaminen toimintaan voi olla ongelmallista. Miksi antaa työ jollekin, joka on toiminut aiemmin väärin? Mistä tiedämme, että henkilö on oikeasti jättänyt ekstremismin? Jotta näihin kysymyksiin voidaan vastata, tarvitaan kahta elementtiä. Ensimmäkin tarvitaan pitävä selitys siihen, millaista arvoa työskentely entisten radikaalien kanssa tuo. Toiseksi, tarvitaan kriteerit, jotka entisten radikaalien ja työntekijöiden tulee täyttää sekä kuvailu siitä, miten kriteereiden täyttäminen tarkistetaan.
- Entisten radikaalien mukana oloa ei usein hyväksytä ekstremistisen ympäristön johtohahmojen puolelta (5)

HENKILÖKOHTAISET NÄKÖKULMAT:

- Entiset radikaalit kohtaavat itsekin haasteita. Itsensä esittelemisen entisenä radikaalina voi vaikuttaa suuresti henkilön uraan ja tulevaisuuteen. Yksilön toiminta sosiaalisessa mediassa jättää jälkiä, jotka voivat vähentää yksilön mahdollisuutta löytää töitä sekä vaikuttaa negatiivisesti perheenjäseniin. Toisaalta, entisenä radikaalina puhuminen voi toimia myös todisteena siitä, että henkilö on oikeasti jättänyt ekstremistisen liikkeen. Tämä voikin olla hyvä keino niille yksilöille, joilla on ekstremistinen rikosrekisteri
- On olemassa myös turvallisuusriskejä: entisen radikaalin entinen järjestö ja sen tukijat voivat pitää entistä radikaalia petturina, väärauskoisena tai opportunistina, joka vaihtoi asemaa taloudellisen hyödyn toivossa. Lisäksi entiset vastustajat voivat haluta kostaa, vaikka yksilö ei enää olisikaan ekstremistisessä toiminnassa mukana. Mahdolliset uhat tulee ottaa huomioon
- Kun mietitään entisten radikaalien mukaan ottamista, tulee ottaa huomioon, auttavatko entisen radikaalin kokemukset muita vai onko kyseessä vain yksilön itsetunnon kohotus. Joskus yksilöstä itsestään tulee viesti. Joidenkin tavoitteena on taas huomion saaminen. Tällaisissa tapauksissa on riski, henkilön identiteetiksi muodostuu olla entinen radikaali (5).

-Ohjeita (6):

- Arvioi, onko yksilö valmis (muutenkin, kuin motivaationsa kannalta). Jos mahdollista, ohjaa yksilöä valmisteluissa.
- Ole läpinäkyvä entisten radikaalien roolin suhteen. Mikä heidän panoksensa työlle on? Kuinka riskit päätyä takaisin ekstremistiseen riskiin ovat arvioitu?
- Ole entisen radikaalin tukena ja takana tilanteissa, jossa entinen radikaali kohtaa negatiivista reaktiota.
- Ota huomioon mitä positiivisia ja negatiivisia seurauksia on sillä, että yksilö julkisesti esittelee itsensä entisenä radikaalina.
- Älä tee entisenä radikaalina olemisesta yksilölle identiteettiä tai uraa.
- Älä anna sellaisten entisten radikaalien, jotka etsivät huomiota tai itsetunnon kohotusta, häiritä CVE/PVE-tavoitteita (6).

Entiset radikaalit EXIT-työssä

-Täydentävä rooli:

- Entisiä radikaaleja ei tule käyttää yksinään toimintatapana yksilöiden irrottamiseksi ekstremismistä. Entiset radikaalit tuovat lisäelementin toimintatapaan, jota jo käytetään kohderyhmän kanssa. Tästä syystä on tärkeää, että entiset radikaalit koulutetaan perusteellisesti toimimaan tehtävissään (esim. erilaiset kommunikointitekniikat)

-Kohderyhmän ymmärtäminen:

- Koska entisillä radikaaleilla on omakohtaista kokemusta ekstremistisen ryhmän jäsenenä olosta, on heillä parempi ymmärrys kohderyhmästä – verbaalin ja non-verbaalin kommunikoinnin valossa. Entisen radikaalin taustaan ei tule viitata työn aikana, vaan fokus on yksilön exit-prosessissa. Entisen radikaalin ymmärrys näyttäytyy epäsuorasti heidän reaktioidensa kautta. Tarpeen tullen entinen radikaali voi jakaa jotakin menneisyyden kokemuksiaan, mutta vain silloin, kuin tavoitteena on saada yksilön exit-prosessia eteenpäin

-Enemmän kuin yksi rooli:

- Entiset radikaalit voivat toimia exit-työntekijöinä tai osana exit-tiimiä. Osana tiimiä toimiminen vaatii vähemmän ammatillisia vaatimuksia, mutta taidot ja entisen radikaalin arviointi ennakkoon pysyvät tärkeinä edellytyksinä

-Ideologinen joustavuus:

- On olemassa esimerkkejä, joissa entinen äärioikeistolainen ekstremisti on toiminut tehtävässä, jossa työskennellään islamistista ekstremismistä vastaan – ja toisin päin. Koska radikali-

soitumisen ja deradikalisoitumisen prosessit ovat aika samanlaisia tietyissä osissa, tämä voi toimia, vaikkakin uskottavuus ei välttämättä ole yhtä merkittävällä tasolla. Kummassakin ekstremismin muodossa ovat kuitenkin läsnä pelko, tyytymättömyys ja oman mielipiteen täydellinen menettäminen

-Työskentely moniammatillisten kumppanien kanssa:

- Exit-työssä vaaditaan usein moniammatillista työskentelyä, jossa eri asiantuntijat ovat aktiivisia. Kaikilla heistä ei ole laajaa tietoa jostain tietyistä ekstremistisestä ympäristöstä. Entiset radikaalit voivatkin toimia hyvänä tiedonlähteenä esimerkiksi ekstremistisen ryhmä tavoista ja säännöistä tai siitä, miten yksilö todennäköisesti käyttäytyy (6). Esimerkiksi terapeutti, joka työskentelee traumatisoituneen asiakkaan kanssa, voi hyötyä entisen radikaalin tiedosta ja kokemuksesta siitä, millaisissa olosuhteissa asiakas on elänyt (7)

-Strateginen epäilyksen siementen istuttaminen:

- Radikaaleihin ideologioihin ja järjestöihin liittyvän epäilyksen aikaansaaminen voi motivoida elämänmuutokseen, mutta tämän tulee tapahtua hienovaraisesti, sillä suora vaatimus on ja yhteenotto on haitallista. Kuten entiset radikaalit tietävät, yksilöiden siirtäminen hiljalleen pois mukavuusalueeltaan stimuloi muutosta todennäköisemmin (7)

Kommunikointi, viestit ja entiset radikaalit PVE/CVE:ssä

-Vaihtoehtoiseksi tarkoitetun tai väkivaltaiseen ekstremismiin vastaavan viestin/narratiivin uskottavuuteen vaikuttaa suuresti viestinviejä. Näkeekö kohdeyleisö viestinviejän vakuuttavana ja uskottavana? Päättävätkö he kuunnella häntä? Erityisesti väkivaltaisen ekstremismin vastaisessa kommunikoinnissa on yleistä työskennellä entisten radikaalien kanssa, sillä heitä pidetään uskottavina viestinviejinä. Entiset radikaalit ovat usein hyviä mustamaalaamaan ekstremististä propagandaa, ehkäisemään radikalisoitumista, edesauttamaan deradikalisoitumista ja väkivaltaisesta ekstremismistä irrottautumista sekä tukemaan yksilöitä, jotka ovat päättäneet jättää väkivaltaisen ekstremistisen liikkeen.

-Tarkka kohdentaminen on toiminnan avain

- Kohdennettu kommunikointi: löydä sopiva entinen radikaali sopivalle kohdeyleisölle. Mitä kapeampi kuvaus kohdeyleisöstä, sitä paremmin heille sopiva entinen radikaali löytyy
- Keskitetyt tavoitteet: onko tavoitteena ehkäistä väkivaltaista ekstremismia vai vastata siihen?
- Yksinkertaista ja inhimillistä: kuvittele keksitylle hahmolle persoonallisuus ja luonne, esim. sukupuoli, ikä, nimi, tausta jne. Tätä kautta kampanja on kehittyneempi; henkilökohtainen tarina on tärkeämpi kuin ideologia

-Entisten radikaalien kokemusta käytetään kasvavassa määrin erilaisissa kampanjoissa ja muissa kommunikoinnin muodoissa. Entisen radikaalin tarinaa voidaan esimerkiksi käyttää kampanjana (one-to-many-pohja) tai entiset radikaalit voivat vaihtoehtoisesti helpottaa keskustelun käyntiä internetissä (one-to-one-pohja) (7)

-On tärkeää, että ne entiset radikaalit, jotka päättävät kertoa menneisyydestään julkisesti ymmärtävät sen mahdolliset seuraukset. Kun heidän tarinansa julkaistaan verkossa, on melkein mahdotonta saada niitä poistettua sieltä (8)

-Entiset radikaalit voiva toimia monenlaisissa rooleissa – joko julkisesti tai kulissien takana. He voivat joko olla julkisia viestinviejiä tai olla osana ohjaavaa tiimiä tai testipaneelia. Vaihtoehtona on myös, että entisten radikaalien todistukset julkaistaan anonyymina (8)

-On olemassa myös medioita, jotka julkaisevat edellä mainittuja tarinoita sensaatiohakuaisesti ja viihteenä. Tällainen uutisointi on paitsi haitallista myös kohdistaa väärinkäyttöä julkaisun henkilöitä kohtaan. Entisille radikaaleille tulisikin olla olemassa jälkihoitoa ja käytännöllistä apua.